

Din Eğitiminde ÖZEL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Yazarlar

Prof. Dr. Halit Ev

Doç. Dr. Davut Işıkdoğan

Doç. Dr. Emine Zehra Turan

Doç. Dr. Salih Aybey

Doç. Dr. Süleyman Gümrükçüoğlu

Doç. Dr. Şeref Göküş

Doç. Dr. Recep Uçar

Doç. Dr. Tuncay Karateke

Dr. Öğr. Üyesi Dilara Tınas

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Kaya

Dr. Öğr. Üyesi Kubatali Topchubaev

Dr. Öğr. Üyesi Osman Taşkın

Dr. Öğr. Üyesi Semra Çinemre

Dr. Öğr. Görevlisi Dr. Salih Tuzer

Din Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri

Editör : Doç. Dr. Hacer Âşık Ev

ISBN : 978-625-7825-43-6
e-ISBN : 978-625-7825-50-4
Baskı : Assum Basım ve Mücellit
Basım Sayısı : 1. Basım, 2021

©Tüm Hakları Saklıdır. Bu kitabın bütün hakları Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Hacer Âşık Ev

Din Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri / Editör : Hacer Âşık Ev

1.Basım. XVIII + 398 s. 16x23,5 cm. Kaynakça var, izin yok.

ISBN : 978-625-7825-43-6

e-ISBN: 978-625-7825-50-4

1.Eğitimde modeller 2. Eğitimde strateji 3. Eğitimde yöntem

Lisans Yayıncılık

Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A

Avcılar-İSTANBUL

Tel: 0212 619 18 38

e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr

www.lisansyayincilik.com.tr

Din Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri

Editör:

Hacer Âşık Ev / *Manisa C.Bayar Üniversitesi*

Bölümler ve Yazarlar

1.Bölüm:

Kubatali Topchubaev / *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi*

2.Bölüm:

Şeref Göküş / *Akdeniz Üniversitesi*

3.Bölüm:

Dilara Tınas / *Gaziantep Üniversitesi*

4.Bölüm:

Emine Zehra Turan / *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi*

5.Bölüm:

Recep Uçar / *İnönü Üniversitesi*

6.Bölüm:

Süleyman Gümrükçüoğlu - *Kocaeli Üniversitesi*

7.Bölüm:

Salih Aybey / *Zonguldak B. Ecevit Üniversitesi*

8.Bölüm:

Semra Çinemre / *Trabzon Üniversitesi*

9.Bölüm:

Salih Tuzer / *Dokuz Eylül Üniversitesi*

10.Bölüm:

Tuncay Karateke / *Fırat Üniversitesi*

11.Bölüm:

Davut Işıkdoğan / *Dicle Üniversitesi*

12.Bölüm:

Osman Taşkın / *Trabzon Üniversitesi*

13.Bölüm:

Halit Ev - *Manisa C. Bayar Üniversitesi*

14.Bölüm:

Fatih Kaya / *Bayburt Üniversitesi*

ÖNSÖZ

Kitabımızın temel hedef kitlesi İlahiyat Fakültelerinde Öğretmenlik Meslek Bilgisi Dersleri öğretim elemanları ve bu dersleri alan öğretmen adayları; Eğitim Fakültelerinde Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı lisans programında bulunan Eğitimde Ahlak ve Etik ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi dersi öğretim elemanları ve bu dersleri alan öğretmen adayları; Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan ilkokul, ortaokul ve liselerde din eğitimi ile ilgili dersleri veren öğretmenlerdir. Kısaca öncelikli hedef kitemiz din eğitimi veren öğretim elemanları, öğretmenler ve din eğitimi verecek olan öğretmen adaylarımızdır.

Öğretmen, bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olan ve bundan dolayı da sürekli gözden geçirilip geliştirilmesi gereken eğitim sisteminin en etkin öğelerinden biridir. Eğitim sisteminin yapı taşlarından olan öğretmenin nitelik ve yeterlilikleri de sürekli sorgulanmalı ve geliştirilmelidir. Çünkü çeşitli alanlarda gerçekleşen gelişmeler ile dünya sürekli değişmekte dolayısıyla bu gelişim ve değişimi yönetebilecek bireylerin yetişmesine katkıda bulunan öğretmenin nitelik ve yeterlilikleri de farklılaşmaktadır. Her alanda teknolojinin ilerlediği, birçok buluşun gerçekleştiği ve hızlı bir şekilde sosyo-kültürel değişim ve gelişmelerin yaşandığı bilgi toplumunda çağın insanının sahip olması gereken beceriler işbirliği, ekip çalışması, liderlik, inovasyon, dünya problemlerine karşı duyarlılık, eleştirel ve tasarımcı düşünebilmek, hibrit olabilmek, etkili iletişim, alçakgönüllülük, birçok alanda uzmanlık ve merak, sorumluluk üstlenmek, girişimcilik, öğrenmeyi öğrenmek veya bilgi okuryazarlığı, dijital kültür ve duygusal zeka olarak sıralanmaktadır. Ayrıca modern toplumlardaki eğitim tarafından teşvik edilmesi gereken zihin özelliklerinin “Eleştirel düşünebilme becerisi; Etkili iletişim kurabilme ve Doğru muhakeme yapıp karar verebilme” olduğu belirtilmiştir.

Çağın insanının sahip olması gereken bu bilgi ve becerilerin eğitim aracılığı ile kazanılmasında eğitim-öğretim ortamlarını düzenleyen, yönlendiren ve rehberlik eden öğretmendir. Dolayısıyla artık bilgi aktaran, söylene-ni yapan teknisyen öğretmen yerine, problem çözen, ortam düzenleyen, yönlendiren, işbirliği sağlayan, öğrenmeyi öğreten, bireysel farklılıkları dikkate alan, yardımcı, kolaylaştırıcı, kendini geliştirici, planlayıcı, yönlendirici, sağlık ve güvenliği sağlayıcı gibi rolleri üstlenen entelektüel öğretmen

modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Biz de eğitimdeki bu paradigma değişikliğinden hareketle, öğrenci merkezli eğitim ve yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda söz konusu yetkinliklere sahip öğretmenlerimizin yetişmesine katkıda bulunmak amacıyla “Din Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri” başlıklı kitabımızı kaleme aldık.

On dört bölümden oluşan eserimizin birinci bölümünde “Din Eğitimi Programları” hakkında bilgi verildikten sonra, ikinci bölümde “Din Eğitiminde Planlama” konusu ele alınmış, yıllık ve ders planlarına örnekler verilmiştir. Üçüncü bölümde “Öğrenme-Öğretme Modelleri”, dördüncü bölümde de “Öğretme Stratejileri” açıklanmıştır. Beşinci ve altıncı bölümde “Öğretim Yöntem ve Teknikleri” ayrıntılı bir şekilde ele alınırken söz konusu yöntem ve tekniklere din eğitimi ile ilgili örnekler verilmiştir. Yedinci bölümde “İman Esasları Öğretimi”, sekizinci bölümde “İbadet Öğretimi”, dokuzuncu bölümde “Ahlak Öğretimi”, onuncu bölümde “Sure ve Dua Öğretimi”nin nasıl yapılacağı yine örneklerle zenginleştirilerek açıklanmıştır. On birinci bölümde “Kavram Öğretimi”, on ikinci bölümde de “Değerler Öğretimi” üzerinde durulurken konu ile ilgili örneklere de yer verilmiştir. On üçüncü bölümde “Ayet ve Hadislerle Çalışma Öğretimi” konusu ele alınmış, son bölüm olan on dördüncü bölümde de “Kıssa, Hikâye ve Şiirlerle Din Öğretimi” konusu yine örneklerle işlenmiştir. Görüldüğü gibi, “Din Eğitiminde Özel Öğretim Yöntemleri” kitabımız hem içerik hem de içeriği din eğitimi alanından örneklerle zenginleştirilmesi, teorinin pratiğe aktarılmasını uygulamalı olarak göstermeye çalışması açısından alana önemli bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Din eğitiminde özel öğretim yöntemlerini ayrıntılı bir şekilde ele alan ve büyük bir titizlik ve özveri ile gerçekleştirilen bu çalışmanın öğretim elemanlarımıza, öğretmenlerimize, sevgili öğrencilerimize ve konu ile ilgilenenlere kılavuz, yardımcı ve faydalı olması dileğiyle.

Elinizdeki bu eser bir ekip çalışmasıdır, kitabımızın hazırlanmasında emeği geçen tüm bölüm yazarlarına en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca bu çalışmayı organize aşamasından eserin basım aşamasına kadar çalışmayı yürüten Lisans Yayıncılığın tüm çalışanlarına da sonsuz teşekkürler.

İstanbul, 2021

Editör
Doç. Dr. Hacer AŞIK EV

İÇİNDEKİLER

Önsöz	V
Bölüm 1	1
DİN ÖĞRETİMİ PROGRAMLARI / <i>Kubatali Topchubaev</i>	1
1.1. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Öğretim Programları	3
1.1.1. Öğretim Programlarının Amaçları ve Perspektifi	3
1.1.2. Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı	5
1.1.3. Bireysel Gelişim ve Öğretim Programları İlişkisi	6
1.2. Din Öğretimi Programının Tanımı ve İşlevi	7
1.3. Uygulamadaki Din Öğretimi Programları	9
1.3.1. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) Dersi Öğretim Programı	9
1.3.1.1. DKAB Öğretim Programlarının Vizyonu ve Temel Yaklaşımları	12
1.3.1.2. Eğitimsel Yaklaşım	13
1.3.1.3. Dinbilimsel Yaklaşım	19
1.3.1.4. DKAB Öğretim Programlarının Yapısı ve Uygulama İlkeleri	19
1.3.1.5. DKAB Öğretim Programlarında Kavram Öğretimi	23
1.3.2. İmam Hatip Okulları Meslek Dersleri Öğretim Programı	25
1.3.3. Seçmeli Din Dersleri Öğretim Programı	28
Yararlanılan Kaynaklar	31
Bölüm 2	35
DİN EĞİTİMİNDE PLANLAMA / <i>Şeref Göküş</i>	35
2.1. Planlamaya Giriş: Kavramsal Tanımlar	36
2.2. Din Eğitiminde Planlama	40
2.2.1. Plan Yapmanın İlkeleri	45
2.2.2. Plan Yapmanın Gereklilikleri	46
2.2.3. Plan Yapmanın Faydaları	47
2.3. Yıllık ve Günlük Planlar	48

2.3.1. Yıllık Plan ve Örneği	49
2.3.2. Günlük Plan	53
2.3.2.1. Ders Planı ve Örneği	53
2.3.2.2. Gezi-Gözlem Planı ve Örneği	60
2.3.2.3. Deney Planı ve Örneği	62
Yararlanılan Kaynaklar	66

Bölüm 3

ÖĞRENME- ÖĞRETME MODELLERİ / Dilara Tinas

69

3.1. Grupla Öğrenme-Öğretim Modelleri	70
3.1.1. Carroll'un Okulda Öğrenme Modeli	72
3.1.2. Bloom'un Tam Öğrenme Modeli	72
3.1.2.1. Tam Öğrenme Modelinde İzlenecek Adımlar	75
3.2. Bireysel Öğrenme-Öğretim Modelleri	78
3.2.1. Programlı Öğretim	78
3.2.1.1. Programlı Öğretim Modelinin İlkeleri	79
3.3. Bilgisayar Destekli Öğrenme-Öğretim Modeli	81
3.3.1. Bilgisayar Destekli Öğrenme-Öğretimde Kullanılan Programlar	82
3.3.1.1. Özel Ders Program ve Yazılımları	82
3.3.1.2. Alıştırma Yazılımları	84
3.3.1.3. Benzetişim Programları (Simülasyonlar)	85
Yararlanılan Kaynaklar	92

Bölüm 4

ÖĞRETME STRATEJİLERİ / Emine Zehra Turan

93

4.1. Sunuş Yoluyla Öğrenme	97
4.2. Buluş Yoluyla Öğrenme	103
4.3. Araştırma İnceleme Yoluyla Öğrenme	112
Yararlanılan Kaynaklar	120

Bölüm 5

ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ I / Recep Uçar

123

5.1. Anlatım Yöntemi	124
5.1.1. Konferans Tekniği	128
5.2. Soru-Cevap Yöntemi	134
5.3. Grupla Çalışma Yöntemi	138
5.3.1. Jigsaw (Ayrılıp-Birleşme) Tekniği.	141
5.4. Tartışma Yöntemi	144

5.4.1. Büyük Grup Tartışması	147
5.4.2. Küçük Grup Tartışması	148
5.4.3. Panel	148
5.4.4. Zıt Panel	151
5.4.5. Kartopu	151
5.4.6. Sempozyum	152
5.4.7. Kollegyum	152
5.4.8. Münazara	152
5.4.9. Workshop (Çalıştay, Düşünme Atölyesi)	153
5.4.10. Akvaryum (İç Çember)	154
5.4.11. Beyin Fırtınası	155
5.4.12. Görüş Geliştirme	155
5.4.13. Altı Şapkalı Düşünme	158
5.4.14. Konuşma Halkası	161
Yararlanılan Kaynaklar	163

Bölüm 6
ÖĞRETİM YÖNTEM VE TEKNİKLERİ II / Süleyman
Gümrukçüoğlu

165

6.1. Örnek Olay Yöntemi	165
6.2. Gösteri (Demonstrasyon) Yöntemi	171
6.3. Proje Tabanlı Öğrenme Yöntemi	176
6.4. Gezi Gözlem Yöntemi	181
6.5. Problem Çözme Yöntemi	187
6.5.1. Balık Kılıcı Tekniği	190
6.6. Yaratıcı Drama Yöntemi	194
6.6.1. Yaratıcı Drama Yöntemi ile Kullanılan Bazı Öğretim Teknikleri	198
6.7. İstasyon Yöntemi	200
6.8. Eğitsel Oyunlar	205
6.8.1. Örnek Eğitsel Oyunlar	208
Yararlanılan Kaynaklar	211

Bölüm 7
İMAN ESASLARI ÖĞRETİMİ / Salih Aybey

215

7.1. Allah'a İmanın Öğretimi	217
7.2. Meleklerle İmanın Öğretimi	225
7.3. Kur'an ve Diğer Kutsal Kitaplara İmanın Öğretimi	229
7.4. Hz. Muhammed ve Diğer Peygamberlerin Hayatının Öğretimi	233

7.5. Ahirete İmanın Öğretimi	238
7.6. Kader ve Kazaya İmanın Öğretimi	241
Yararlanılan Kaynaklar	254

Bölüm 8 **İBADET ÖĞRETİMİ / Semra Çinemre**

257

8.1. İbadet Konusuna Teorik Bir Bakış	257
8.2. Din Öğretimi Branşları Kapsamında İbadet Konuları	261
8.2.1. DKAB Dersi	261
8.2.2. Seçmeli Dersler	263
8.2.3. İHL Dersleri	265
8.3. İbadet Konularının Öğretimi	266
8.3.1. Başvurulabilecek Öğretim Yöntem-Teknikleri	268
8.3.2. İbadet Konularının Öğretiminde Rehber İlkeler	275
8.4. Örnek Ders İşlenişi	277
Yararlanılan Kaynaklar	280

Bölüm 9 **AHLAK ÖĞRETİMİ / Salih Tuzer**

283

9.1. Ahlak Öğretiminin Önemi	283
9.2. Ahlak Öğretiminin Amacı	284
9.3. Okullardaki Ahlak Öğretimi	285
9.4. Ahlak Öğretiminde Temel Alınacak Esaslar	286
Yararlanılan Kaynaklar	296

Bölüm 10 **SÛRE VE DUA ÖĞRETİMİ / Tuncay Karateke**

297

10.1. Sûre ve Duaların Lafzının Öğretimi	298
10.2. Sûre ve Duaların Anlamının Öğretimi	305
Yararlanılan Kaynaklar	320

Bölüm 11 **DİN EĞİTİMİNDE KAVRAM ÖĞRETİMİ /** *Osman Taşkın*

323

11.1. Kavram Öğretimine Teorik Bir Bakış	324
11.1.1. Kavram Öğretiminde Yöntem ve Teknikler	326
11.1.2. Kavram Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	229

11.2. Din Eğitiminde Kavram Öğretimi	236
11.3. Din Eğitiminde Kavram Öğretiminde Rehber İlkeler	339
Yararlanılan Kaynaklar	348

Bölüm 12 **DEĞERLER ÖĞRETİMİ / Davut Işıkdöğän**

351

12.1. Okulda Değerler Eğitimi	352
12.2. Değer Öğretimi Yaklaşımları Nelerdir?	355
12.2.1. Değer Aktarma Yaklaşımı	256
12.2.2. Değer Açıklama Yaklaşımı	258
12.2.3. Değer Analizi Yaklaşımı	259
12.2.4. Değer Geliştirme Yaklaşımı	260
12.2.5. Değer İletişimi Yaklaşımı	361
12.3. Değerler Öğretimi Yaklaşımları ve Din Eğitimi	362
12.4. Emanet ve Güven Kavramlarının Öğretime Konu Edilmesi ile İlgili Örnek Ders İşlenişleri	364
Yararlanılan Kaynaklar	371

Bölüm 13 **AYET VE HADİSLERLE ÇALIŞMA ÖĞRETİMİ - Halit Ev**

373

13.1. Ayet ve Hadisleri Konularla İlişkilendirmede Başvurulabilecek Bazı Temel Kaynaklar	375
13.2. Derslerde Kullanılacak Ayet ve Hadislerin Seçim Kriterleri	378
13.3. Ayet ve Hadisleri Açıklayıp Yorumlamada Bazı Bakış Açıkları	379
13.3.1. Dersin Genel Amaçları	379
13.3.2. Dinin Genel Amaçları (Temel İnsan Hakları)	381
13.3.2.1. Nefsin Korunması (Yaşama Hakkının Kutsallığı)	384
13.3.2.2. Aklın Korunması (Eğitim Hakkı)	386
13.3.2.3. Dinin Korunması (Din ve Vicdan Hürriyeti)	387
13.3.2.4. Malın Korunması (Mülkiyet Hakkı)	388
13.3.2.5. Neslin Korunması (Aile Kurma)	389
13.3.3. İnsan Psikolojisi	390
13.3.4. Sebep-Sonuç İlişkisi	392
13.3.5. Dünya Görüşü	394
13.4. Derslerde Ayet ve Hadislerle Yapılabilecek Etkinlikler	397
13.4.1. Kavramların Açıklanması	397
13.4.2. Anahtar Kavramların Belirlenmesi	398
13.4.3. Kavram Haritaları Oluşturma	398

13.4.4. Konuyla İlgili Ayet/Hadisın Belirlenmesi	399
13.4.5. Konuyu Kur'an Kıssasıyla İşleme	399
13.4.6. Metin Analiz Çalışması	400
13.4.7. İlkeleri/Bakış Açısını/Değerleri Bulma/Görüş Alma	400
13.5. Örnek Çalışma	401
Yararlanılan Kaynaklar	404

Bölüm 14	
HİKÂYE, KISSA, ŞİİRLER İLE DİN ÖĞRETİMİ / <i>Fatih Kaya</i>	407

14.1. Hikâye	406
14.2. Kıssa	408
14.3. Şiir	411
14.4. Din ve Ahlak Öğretiminde Kullanılabilecek Hikâyelerde Bulunması Gereken Özellikler	412
14.5. Din ve Ahlak Öğretiminde Kullanılabilecek Hikâyelerin Faydaları	419
Yararlanılan Kaynaklar	433